

Voor de TVDH site 1

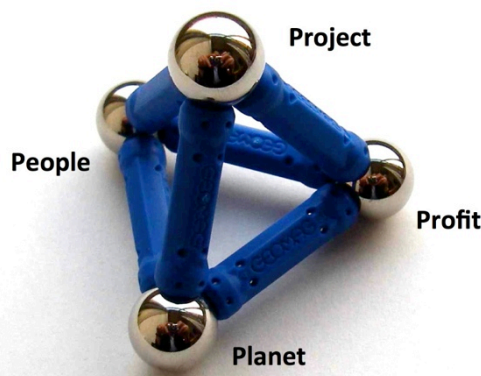
Helderheid over Duurzaamheid

Inleiding

Duurzaamheid is een begrip dat gebruikt wordt bij allerlei processen en producten. Heel vaak is het totaal niet helder wat er mee bedoeld wordt. Dat geeft vaak onduidelijkheid en soms irritatie. Het geeft in ieder geval niet de inspiratie en het enthousiasme die voor een uitstekend resultaat noodzakelijk zijn.

4P model als strategie

Kees Duijvestein heeft in samenwerking met de faculteit Bouwkunde van de TU Delft en het adviesbureau BOOM in Delft een strategie ontworpen op basis van het "4P model".

De ruimtelijke kwaliteit (Project) in balans met en gedragen door de sociale -, (People) de ecologische – (Planet) en de economische kwaliteit (Profit)

Op basis van dit model is een aantal workshops ontwikkeld.

Deze strategie heeft geleid tot veel succesvolle ontwikkelingen, zoals de wijken Nieuwland in Amersfoort, het GWL terrein in Amsterdam, Morra Park in Drachten en Ecodus in Delft.

De strategie ligt ook ten grondslag aan de Tijdelijk (T)huismethode, een ontwerpend onderzoek in opdracht van het Stimuleringsfonds voor Architectuur, dat door TVDH Architecten in 2010 is uitgevoerd en dat tot op heden bij de ontwikkeling van maatschappelijk vastgoed een succesvol instrument blijkt te zijn. De Tijdelijk (T)huis methode legt de relaties tussen leegstaand vastgoed en de huisvesting van dak en thuislozen. Op dit moment wordt deze strategie toegepast bij de herhuisvesting van Traverse, een instelling voor dak- en thuislozen in Tilburg.

Workshop bij de presentatie van het Tijdelijk Thuis rapport

Aanpak

De aanpak is op te delen in vier fases

Fase 1. Het onderzoeken van de mogelijkheden en potenties van een gebied of een gebouw

Fase 2. Het onderzoeken en bepalen van de prioriteiten voor duurzaam hergebruik

Fase 3. Het ontwikkelen en vaststellen van de bijbehorende ambities

Fase 4. Het genereren van ruimtelijke en renderende ontwerpvoorstellen

Een belangrijk onderdeel van iedere fase is een workshop, waaraan zoveel mogelijk betrokkenen en belanghebbenden kunnen meedoen.

Op deze wijze wordt niet alleen een groot draagvlak gecreëerd, maar wordt ook op een snelle en efficiënte manier kennis en inzicht verkregen in ontwikkelingen op alle schaalniveaus.

Per stap wordt steeds gespiegeld aan het landelijk en gemeentelijk beleid.

Fase 1. Kansen

Tijdens deze fase wordt onderzocht wat de (on-)mogelijkheden, potenties en wensen van het gebied of het gebouw zijn.

Deze stap bestaat uit twee onderdelen

1.a Inventarisatie en analyse

1.b Workshop Kansen

1.a Inventarisatie en analyse

De sociale, ecologische, economische en ruimtelijke (inclusief culturele) kwaliteiten worden geïnterviewd en in kaart gebracht.

Deze gegevens vormen een belangrijk uitgangspunt voor de te houden Workshop Kansen.

1.b Workshop Kansen

De mogelijkheden, potenties en wensen worden onderzocht en bepaald in de eerste workshop. Daarbij is het een belangrijke randvoorwaarde dat de nieuwe bestemming het gebied waardevoller en duurzamer maakt. Duurzaam als de juiste balans tussen de triple P People Planet en Profit van Duurzame Ontwikkeling en de P van Project de ruimtelijke kwaliteit. Aan deze workshop nemen deel, omwonenden, bestuurders en ambtenaren van het Rijk en de Gemeente, maar ook andere belangstellenden, bijvoorbeeld zorgaanbieders, bedrijven, etc.

De verschillende voorstellen zullen worden gerangschikt naar minder of meer invloed op de gebouwen en de omgeving, naar prioriteit bij de deelnemers van de workshop en naar planologische mogelijkheden. Het resultaat van deze workshop is een voorstel voor een of meer uit te voeren projecten.

Dit resultaat kan worden voorgelegd aan de vertegenwoordigers van de opdrachtgever. Dan worden er keuzes gemaakt. De haalbaarheid van deze keuzes wordt besproken met de betrokken instanties.

Workshop 1 Kansen voor duurzame ontwikkeling in de Haagse Uitvindersbuurt

Fase 2 Prioriteiten

2.a Thema's en Subthema's van de 4 P's bepalen

Voor het kiezen van de prioriteiten bij het voorstel van workshop 1 is de "4xP workshop" bruikbaar. Bij deze kwaliteiten horen de volgende thema's:

People: gezondheid, veiligheid, participatie, levensloopbestendigheid, comfort, sociale samenhang, ethiek

Planet: energie, water, materiaal, afval, mobiliteit, natuur & landschap, voedsel

Profit: welvaart, betaalbaarheid, transparantie, werkgelegenheid, bereikbaarheid, beheerbaarheid, beheersing economische crisis

Project: degelijkheid, relatie met omgeving, imago, visuele kwaliteit, flexibiliteit, ruimtelijke opbouw, hergebruik gebouwen en gebieden.

Als voorbereiding op de workshop worden de sub-thema's die horen bij bovenstaande thema's, toegespitst op de kansen die geformuleerd zijn bij workshop 1

2.b Workshop Prioriteiten stellen

Na een inleiding over de voorgestelde projecten volgt een uitleg van de 4xP aanpak. Het belang van de vier kwaliteiten, People, Planet, Profit en Project wordt uitgelegd en de bijbehorende thema's en sub-thema's worden omschreven.

Hierna wordt aan de deelnemers gevraagd hun prioriteiten aan te geven op 'stickervellen'

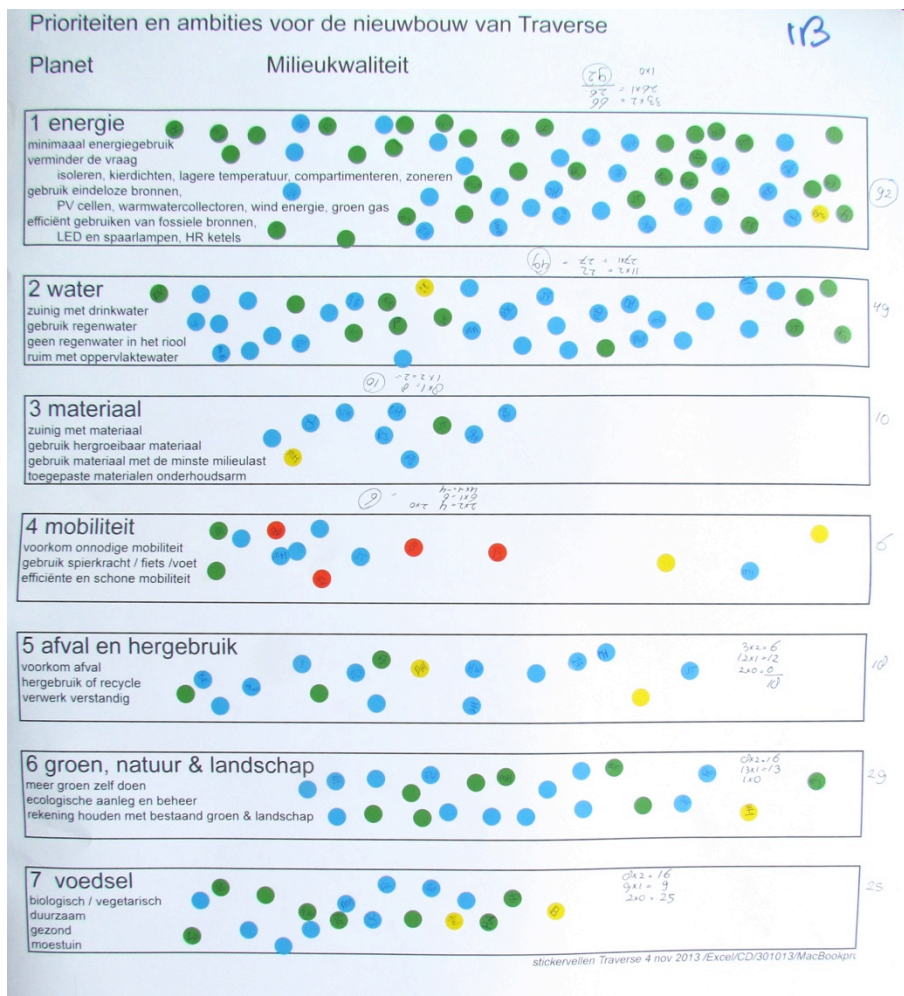
NB: De ervaring heeft geleerd, dat de stickerworkshop een uitstekend instrument is om iedereen zijn/haar mening te laten geven. Bescheiden mensen, die in gezelschap het woord niet durven nemen, durven wel een sticker te plakken!

- staat voor "ik vind het belangrijk en ga er zelf wat aan doen"
- staat voor "ik vind het belangrijk maar laat het aan anderen over",
- staat voor "ik stel dit ter discussie"
- staat voor "ik vind dit thema onbelangrijk voor dit project".

Gevraagd wordt om voor maximaal vier thema's met groene stickers aan te geven dat die belangrijk gevonden worden en waarvoor men zich zelf gaat inzetten, daarnaast met blauwe stickers van vier thema's dat die weliswaar ook belangrijk gevonden worden maar dat die aan anderen zullen worden overgelaten. Van twee thema's kan met gele stickers worden aangegeven dat die discutabel gevonden worden en twee thema's kunnen met rode stickers worden bestempeld als onbelangrijk voor dit project.

Workshop 2 b Prioriteiten stellen met behulp van de stickermethode in Sint Niklaas in België

Workshop 2 b: Het stickervel Planet / milieu-kwaliteit voor een project voor de huisvesting van dak- en thuislozen: Te zien is dat er aandacht gevraagd wordt voor Energie en ook Water, dat Materiaal minder prioriteit krijgt en dat Mobiliteit door enkelen onbelangrijk gevonden wordt onder het motto: "we hebben hier diverse uitstekende buslijnen".

Hierdoor ontstaat snel een overzicht welke thema's belangrijk worden gevonden worden, over welke thema's discussie nodig is en welke thema's bij dit project niet aan de orde zullen komen. Over de verschillende thema's wordt gediscussieerd, met name over de thema' met groene én gele of rode stickers. Daarna wordt er een prioriteitenlijst samengesteld door het toekennen van punten. Groene stickers krijgen 2 punten, blauwe 1 punt, gele 0 punten en rode -1 punt.

Het resultaat van workshop 2 is een prioriteitenlijst van de thema's

De top 10 van prioriteiten voor de bouwers was:	De top 10 van de architecten was:
energie 29	energie 26
gezondheid 22	gezondheid 25
betaalbaarheid 19	relatie met omgeving 22
degelijkheid 17	visuele kwaliteit 21
comfort 10	sociale samenhang 16
welvaart 10	materiaal 15
relatie met omgeving 10	afval 14
water 9	comfort 12
beheerbaarheid 9	participatie 9
flexibiliteit 9	levensloop bestendigheid 9

Voorbeeld van een prioriteitenlijst van een Duurzaam Bouwen workshop met BNA architecten en Bouwend NI aannemers uit de regio Haaglanden: Energie en gezondheid scoren bij beide groepen hoog, comfort en relatie met omgeving komen ook bij beide voor. Betaalbaarheid, degelijkheid, welvaart, water, beheerbaarheid en flexibiliteit alleen bij de aannemers. Visuele kwaliteit, sociale samenhang, materiaal, afval, participatie en levensloopbestendigheid alleen bij de architecten.

Fase 3 Ambities

3.a Ambitieniveaus omschrijven

De DCBA methode maakt het mogelijk om moeilijk - of niet vergelijkbare zaken bespreekbaar en vergelijkbaar te maken, zoals bijvoorbeeld ethiek, energie, betaalbaarheid en visuele kwaliteit. Hiervoor worden van de thema's, met de bijbehorende sub-thema's, uit de prioriteitenlijst de ambitie op vier niveaus omschreven.

D staat voor De normale situatie

C is Correctie op de normale situatie,

B staat voor Bewust beter en

A staat voor de Absoluut beste keuze voor die kwaliteit.

3.b Workshop Ambities bepalen

Tijdens deze workshop worden in kleine groepen van maximaal 12 personen de verschillende thema's besproken, eventueel geamendeerd en worden de ambitieniveaus bepaald.

Het resultaat van workshop 3 is een set ambitieprofielen voor de belangrijkste thema's en subthema's, zie hieronder twee voorbeelden.

prioriteit: DCBAgroep: tekst in rood is in de groep toegevoegd

12 3b Ruimtelijke opbouw

	D	C	B	A
	De normale situatie	Corrigeer de normale situatie	Bijna beste oplossing	Absoluut beste keuze
lay-out / oriëntatie	hoe moet ik nu?	ik zoek het uit	ik vind het wel	ik weet mijn weg, duidelijk en simpel voor iedereen
logistiek	ruimtelijk opbouw niet gebaseerd op logistiek	ruimtelijk opbouw enigszins gebaseerd op logistiek	logistiek is een van de basissen voor de ruimtelijke opbouw	eenvoudige en heldere logistiek is de enige basis voor de ruimtelijke opbouw
soorten woonvormen	wonen in groepen	wonen in groepen en individueel	wonen in groepen, in gezinnen en individueel, verschillende behoeften	appartementen voor diverse doelgroepen
herkenbaarheid van de ruimtelijk opbouw	niet (direct) herkenbaar	moelijk herkenbaar	herkenbaar	zeer herkenbaar

prioriteit: DCBAgroep: tekst in rood is in de groep toegevoegd

4 6a Ethiek

Mensen behandelen zoals je zelf ook behandeld wil worden

	D	C	B	A
	De normale situatie	Corrigeer de normale situatie	Bijna beste oplossing	Absoluut beste keuze
hoffelijkheid	weinig of geen	soms	vaak	altijd, fatsoen, aandacht voor elkaar
respect	weinig of geen	soms	vaak	altijd
tolerantie	weinig of geen	soms	vaak	altijd
prikkels om zelfstandig te wonen	geen prikkels, blijf maar lekker bij ons	duwtje waar nodig	duwtje mag gerust	wegwezen zo snel het kan
zorg en begeleiding	altijd zorg en begeleiding	zorg en begeleiding indien noodzakelijk	zorg en begeleiding indien gevraagd	zorg en begeleiding op maat

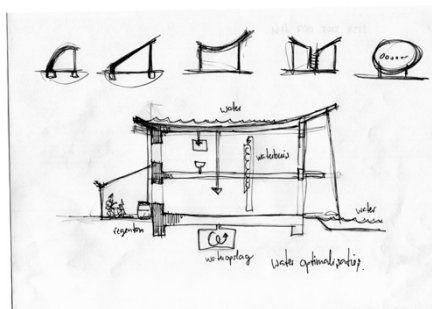
Twee voorbeelden van de DCBA schema's voor een nieuwbouwproject voor de huisvesting voor dak- en thuislozen in Tilburg, de groene vlakken geven de gekozen ambitieniveaus aan. Deze ambitieprofielen zijn een aanvulling op het programma van eisen en worden in de ontwikkel- en bouw fase als toetsinstrument gebruikt.

Fase 4 : Ontwerpvoorstellen

4.a Workshop Maximalisatie

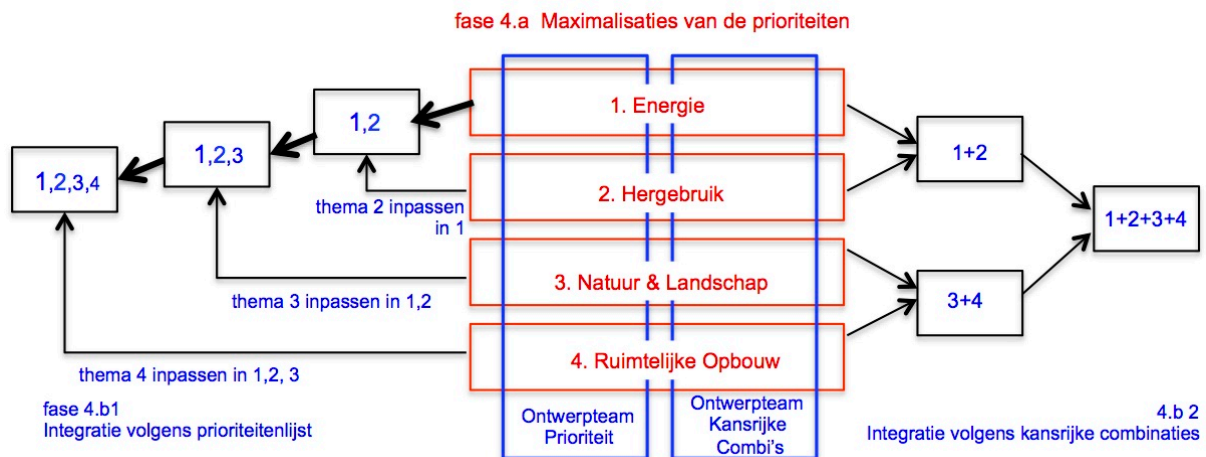
Als voorbereiding op de workshop wordt van de prioriteitenlijst bepaald welke thema's ruimtelijk structurerend zijn. Energie, hergebruik en natuur en landschap en de hierboven genoemde ruimtelijke opbouw zijn dat bijvoorbeeld wel, gezondheid, participatie en het genoemde thema ethiek zijn belangrijk maar niet structurerend voor het ontwerp. De bij de thema's behorende structurerende principes worden schetsmatig aangegeven.

Voor de structurerende thema's worden groepen gevormd waarin deskundigen op dat gebied maar ook anderen vertegenwoordigd zijn. Deze groepen maken een "maximalisatie schets", dat is een schets waarbij alleen hún thema belangrijk is. Deze schetsen worden gepresenteerd, waarbij de structurerende principes worden uitgelegd.

4.b Workshop Integratie

Tijdens deze workshop worden ontwerpgroepen gevormd waarin van elk thema minstens een vertegenwoordiger aanwezig is. Deze groepen gaan de thema's integreren volgens een van twee principes; of (1) volgens de prioriteitenlijst of (2) volgens de "kansrijke combinaties". Deze integratieschetsen worden gepresenteerd, bediscussieerd en er worden er een of meer gekozen. Het resultaat van deze workshop is een set ontwerpschetsen en ruimtelijke scenario's.

Fase 4 in schema: In rood de maximalisaties en in blauw de ontwerp-integratie in schema, links (1) de integratie volgens de prioriteitenlijst en rechts (2) de integratie volgens de kansrijke combinaties: NB: het aantal en de gekozen thema's en de kansrijke combinaties zijn slechts voorbeelden

Interdisciplinaire samenwerking / Integraal ontwerpen voor een duurzame strategie

De essentie van het integraal ontwerpen is, dat tijdens het totale ontwerpproces, vanaf de initiatieffase tot en met de onderhoudsfase, alle aspecten meegenomen en meegewogen worden.

Hiervoor is het noodzakelijk dat er een goed projectteam is, dat respect voor elkaar heeft en dat samen bepaalt, welke prioriteiten en ambities gekozen worden.

De samenstelling van het team is zo gekozen, dat zoveel mogelijk vakgebieden behorende bij de sociale, ecologische, economische en ruimtelijke kwaliteiten vertegenwoordigd zijn.

Achtergrondinformatie:

- Tijdelijk (T)huis (TVDH Architecten, iov Stimuleringsfonds Architectuur, 2010)
- Duurzame ideeën & DCBA Methode (Teeuw e.a., Aeneas, 2010)
- Uitgangspunten & strategieën voor een duurzaam ontwerp (Duijvestein e.a., Techne Press, 2012)
- Den Haag maakt het Duurzaam, Gemeente Den Haag december 2013
- De Fusie van Belangen 2.0 (Van Hal, Nyenrode Business Universiteit, 2014)